

УДК 35:330.2

Ю. О. УЛЬЯНЧЕНКО, О. І. ВІНОКУРОВА

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Зроблено аналіз надходження інвестицій в основний капітал та виявлено шляхи розв'язання проблем інвестиційної привабливості.

The analysis of receipt of investments is done in the fixed assets and found out the ways of decision of problems of investment attractiveness.

На сучасному етапі розвитку економіки України виникла об'єктивна необхідність активізації інвестиційної діяльності, бо саме вона є вирішальною ланкою всієї економічної політики держави, яка забезпечує стабільне економічне зростання країни та її регіонів, приріст соціального ефекту, збалансованість макроструктури тощо.

Водночас суттєві структурно-технологічні зрушення в економіці, ринковій та інформаційно-комунікаційній інфраструктурі вимагають потужного фінансового забезпечення. Тому в умовах обмеженості інвестиційних ресурсів проблема визначення пріоритетності їхнього використання є досить актуальною.

Метою статті є дослідження сучасного стану інвестицій в основний капітал та обґрунтування шляхів державного регулювання щодо залучення інвестицій у регіони України.

Концептуальні й методичні питання інвестиційного клімату (що характеризується системою інвестиційних потенціалів і ризиків), інвестиційного процесу і механізму викладено в роботах І. Бланка, В. Бочарова, А. Колосова, М. Чумаченка, М. Найденової, Л. Григор'євої, В. Артеменко, А. Готи, І. Крейдич, В. Михайлова, О. Крехівського, І. Лукінова, Б. Губського, М. Крейніної, О. Мачульської, Г. Марченко, А. Фолом'єва, В. Рєвазова та ін.

Інвестиційна привабливість території визначається факторами інвестиційної привабливості регіону і регіональною інвестиційною політикою. Під факторами інвестиційної привабливості регіону розуміються процеси, явища, дії, переважно об'єктивного характеру, що впливають на інвестиційну привабливість регіону і визначають його територіальні особливості.

Відповідно, регіональна інвестиційна політика розуміється як процес, явище, дія, переважно суб'єктивного характеру, що визначають територіальні особливості регіону. На практиці це є дії державних і місцевих органів влади й управління щодо розвитку інвестиційного процесу в регіоні, пов'язані з удосконаленням нормативно-правової бази, наданням преференцій для найбільш ефективних та значущих для регіону інвестиційних проєктів, розвитком інфраструктури з обслуговування суб'єктів інвестиційної діяльності, гарантуванням безпеки діяльності підприємницьких структур [3].

Оцінка і прогнозування інвестиційної привабливості регіонів України мають бути безпосередньо пов'язані з державною регіональною політикою, метою якої є

забезпечення розвитку окремих регіонів з урахуванням таких факторів, як раціональне використання різноманітних економічних можливостей кожного з регіонів України. Аналіз обсягу інвестицій в основний капітал за регіонами відіграє важливу роль у вирішенні проблем інвестиційної привабливості (рис 1).

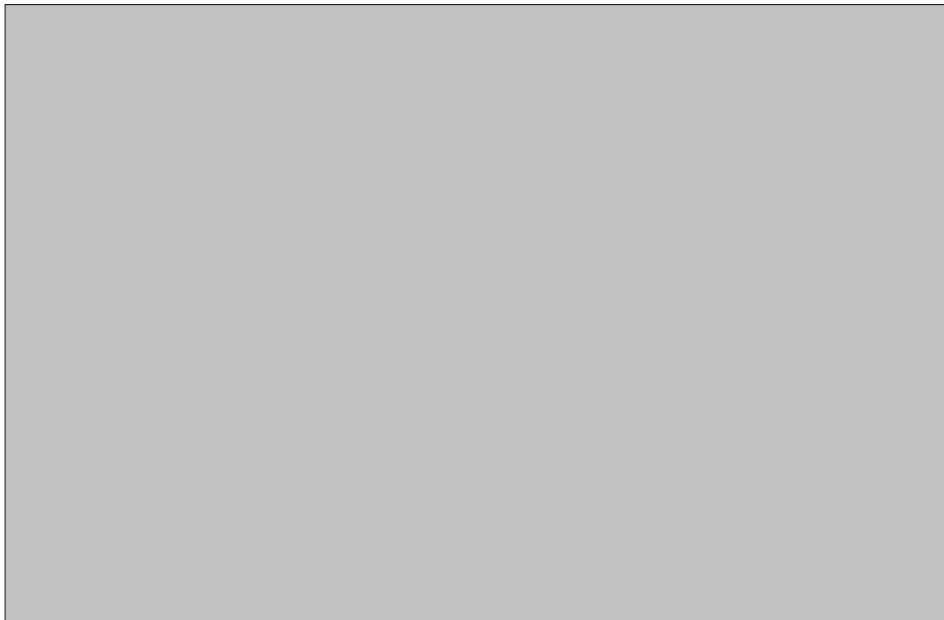

Рис. 1. Обсяг інвестицій в основний капітал за регіонами України (січень – вересень 2008 р. та січень – вересень 2009 р.)

Згідно з поданими даними обсяги інвестицій за регіонами України в січні – вересні 2009 р., порівняно з січнем – вереснем 2008 р., скоротилися. Це, у першу чергу, зумовлено зменшенням (на 40,6 %) інвестицій у переробну промисловість, частка яких складала 61,4 % всіх капіталовкладень у промисловість.

Інвестиції в основний капітал у розвиток транспорту і зв'язку скоротилися на 35,0 %, діяльність готелів та ресторанів – 43,6, державне управління – 44,9, торгівлю, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – 45,3, сільське господарство, мисливство та лісове господарство – 52,3, фінансову діяльність – 54,5, будівництво – на 54,7 %. Капіталовкладення в житлове будівництво становили понад 10,9 млрд грн (12,6 % від загального обсягу інвестицій в основний капітал), що на 57,9 % менше, ніж у січні–вересні 2008 р.

Подальше розширення регіонів за рівнем інвестиційної активності стає перепорою на шляху формування єдиного господарського простору в країні, зміцнення господарських зв'язків, становлення регіонів як суб'єктів міжнародної інвестиційної діяльності. Слабкі інвестиційні позиції окремих регіонів не дозволяють розширювати виробництво, відповідно, не розвивається соціальна сфера. Регіони

стають утриманнями щодо держави і не мають економічних стимулів розвивати свій господарський комплекс (рис 2).

Існують законодавчі акти щодо інвестиційної діяльності в Україні (напр.: [1]). Але в цілому нормативно-правовій базі, що регламентує інвестиційні процеси, не вистачає системності. Головним її недоліком є відсутність законодавчих актів, які б чітко прописували роль центральних та місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування у процесі залучення інвестицій. Такі повноваження є розмитими і визначаються в різних законодавчих актах, що зменшує ефективність їхнього виконання.

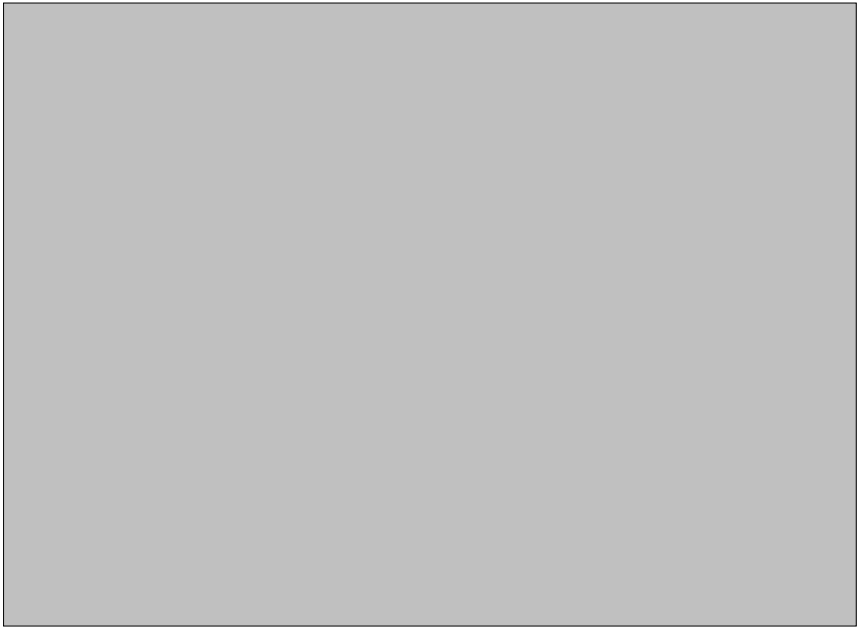

Рис. 2. Структура інвестицій в основний капітал за регіонами (областями) України (січень – вересень 2009 р.), %

Головна роль у процесі підвищення інвестиційної привабливості регіонів України має належати державі, яка володіє для цього необхідними коштами бюджету та позабюджетних фондів і здатна в масштабах усієї країни визначити перспективні напрямки та об'єкти інвестування. Водночас органи місцевого самоврядування та місцеві органи виконавчої влади мають розробляти основні напрямки інвестиційної політики на території регіону щодо залучення коштів під перспективні інвестиційні проекти, сприяти у визначенні основних пріоритетів інвестування регіону, координувати інвестиційні проекти, контролювати раціональне використання отриманих фінансових ресурсів. Приміром, можна запропонувати оцінювання інвестиційного потенціалу регіонів за такими чинниками [4]:

- вигідність географічного положення;
- наявність необхідних і достатніх високоефективних природних ресурсів: сировинних, паливно-енергетичних, водних, лісових та ін.;
- стан довкілля;
- рівень розвитку виробничої й соціальної інфраструктури;
- наявність кваліфікованих кадрів, науково-технічної, проектної, освітньої бази;
- рівень кваліфікації та якість життя населення, місткість споживчого ринку;
- рівень ділової активності, рівень місцевого оподаткування, рівень політики місцевої влади щодо бізнесу.

Низька інвестиційна привабливість регіонів України, небажання вкладати кошти в її економіку, окрім суто економічних причин, зумовлені незацікавленістю чи байдужістю місцевої влади щодо проблеми залучення інвестицій. Інвестиційний рейтинг регіонів України свідчить про низький професійний рівень місцевих чиновників, які відповідають за створення інвестиційного клімату, доводить низьку ефективність зусиль місцевої влади для підвищення інвестиційної привабливості територій (рис. 3).

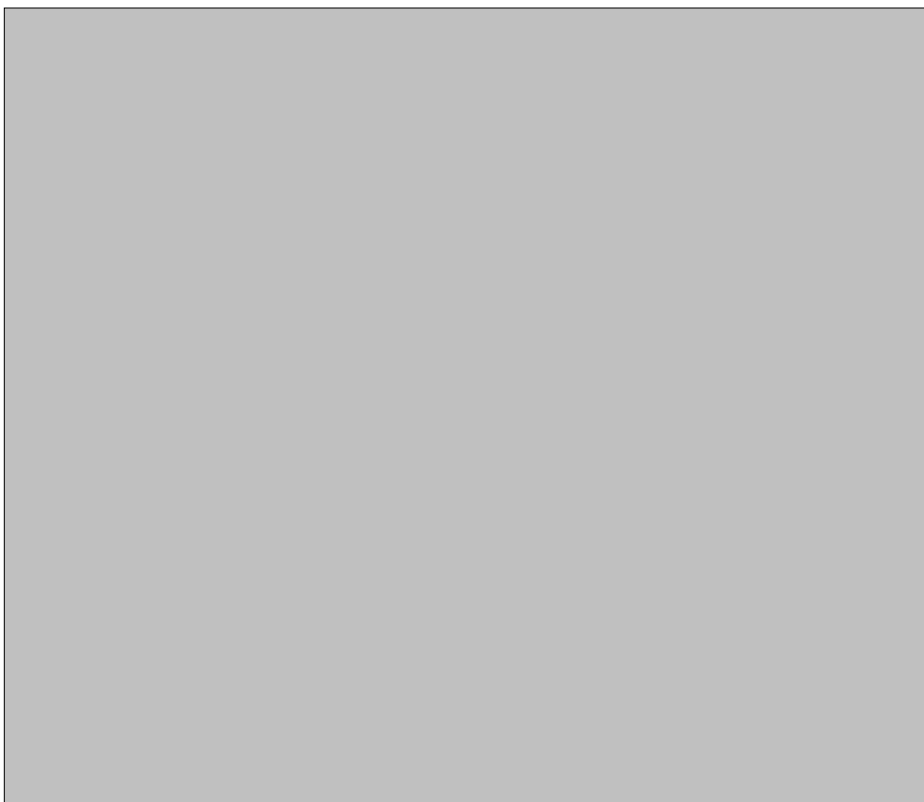

Рис. 3. Обсяг інвестицій в основний капітал у розрахунку на одного мешканця регіону (області), грн (січень – вересень 2009 р.)

Інвестиційна привабливість регіонів є незаперечним чинником стабільного соціально-економічного розвитку регіону і країни. Держава в цьому процесі відіграватиме роль координаційного центру, запобігаючи економічній відокремленості регіонів. Тільки у співпраці виробничих структур та органів влади центрального та місцевого рівнів і органів місцевого самоврядування можливо досягти максимально ефективних результатів.

Для активізації інвестиційної діяльності потрібна інвестиційна політика з більш чітким механізмом реалізації на державному та регіональному рівнях. Необхідна загальна стратегія інвестиційного розвитку регіонів, яка б визначала пріоритети інвестування на основі стабільного й перспективного економічного ефекту.

Окреслюються два напрями впливу органів влади та органів місцевого самоврядування на інвестиційну привабливість окремої території: через законодавчі акти і через громадський сектор.

По-перше, зміни в нормативно-правовій базі мають передбачати:

- розроблення й ухвалення декількох рамкових нормативних актів, зокрема про роль центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування в підвищенні інвестиційної привабливості територій, про оцінку діяльності органів влади та місцевого самоврядування через зміну показників інвестиційної діяльності;

- внесення доповнень до законів України “Про місцеве самоврядування в Україні” та “Про місцеві державні адміністрації” стосовно розширення прав і зобов’язань місцевих органів у регулюванні інвестиційної діяльності [2];

- розроблення й ухвалення законодавчих актів, що регулюють проведення реального дерегулювання підприємницької діяльності, розвиток пенсійної системи в напрямку збільшення інвестиційних ресурсів на фінансовому ринку України, розвиток іпотечного кредитування, а також удосконалюють механізми амортизаційної політики.

По-друге, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування мають посилити свою роль у створенні умов для покращання інвестиційної привабливості регіону шляхом співробітництва з громадськими організаціями та підприємствами шляхом:

- сприяння підприємствам у розробленні інвестиційних проектів;
- проведення тренінгів для службовців місцевого рівня, зокрема з приводу формування інвестиційної карти регіону;
- рекламно-інформаційної підтримки внутрішнього ринку, активного рекламування природно-ресурсного та економічного потенціалів території;
- створення рад із питань залучення іноземних інвестицій, які мають розробляти паспорти територій із зазначенням виробничих ланцюжків;
- проведення опитування керівників компаній з метою виявлення їхніх інвестиційних уподобань;
- сприяння розвитку ринкової інфраструктури.

Література:

1. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 21 трав. 1999 р. № 697-ХІV. – Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua/>

2. Про місцеве самоврядування : Закон України від від 18 верес. 2008 р. № 520-VI.
– Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua/>
3. *Асаул А.* Систематизация факторов, характеризующих инвестиционную привлекательность регионов / А. Асаул // Регіональна економіка. – 2004. – № 2. – С. 53–62.
4. *Бутко М.* Сучасна проблематика оцінки інвестиційної привабливості регіону / М. Бутко, С. Зеленський, О. Акименко // Економіка України. – 2005. – № 11. – С. 30–37.
5. *Бланк И. А.* Основы инвестиционного менеджмента / И. А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-центр, 2004. – 440 с.
6. <http://www.ukrstat.gov.ua>

Надійшла до редколегії 15.12.2009 р.